

ide bisschoppen
de seclarische
burgerlijk leven
drukkingen niet
che blijvende
stianus" — zoo
uitdagingen van
n met den eisch
ten aan de cere-
erden voor-
nelooze scheld-
teengevolge...

zichzelf te
anval over"
en vergoelijken
en keizer en is
sekomst? Reeds
senberg moeten
leeksood woord
inologie) optra-
Hitler-Jugend
is bekend. Zal
haltung zur Ab-
le zoogenaamde
Christen" niet
De geschiedenis
is des Keizers",
beschuldigt, is
leid grooter te

hoofdstuk van
omann dat van
len „Anval op
al op den „God
goede kenners
rijkt gevoelen
tingen, die van
zeld gaan, ken-
ting wil geven,
en.

wordt het „Ant-
deld. Een ant-
voorstelling" en
s, op haar „Re-
eer, waaruit de
erk blijkt."

ken inhoud van
Iomann te too-
ans eenigen in-

„Mythus" over
ft hij, „leidt in
terzijdestelling
et de verlos-
restatie van
gmaking uit
het menschelek
berust echter
diepste wezen

p van een aard-
zegt het aldus
lossende, gene-
et Christendom

foetlingen. Een
ijze, moeten we
tonden tot onze
ons diehter tot
ook nuttig zijn,
er Stanger, dat

*) Ik merk hier
gk klopt met de
lekunde"; deze
atste erkenning
t is alleen maar
rgumentatie, als
erbruggen door
zou zijn, te be-
haupt niet meer

antwoorden?
en, valt niet te
ennen valt, dat
er wat gebeurde

l de „Hartwig-
ling, als die al-
therapie", d.w.z.

wordt; en bij
t maar, met te
tjn we er niet:

en hoe het ge-
wijls een zeer

wil dit direct
rbeeld. In 1920

wig-Quelle" ge-
bron, die direct

ikte resultaten.
len over in het

anten, zelfs ook
„The Chicago

den zonden bi-
dit bronwater,

in den handel
elfs onderzocht

Paul Jeserich

iedereen lezen.

openbaart zich een tegenstrijdigheid. Dat de zelf-
rechtvaardiging van de „Mythus" een begrip vol
innerlijke tegenstrijdigheden is, komt hierin wel
duidelijk uit, dat zij gelijktijdig het eigen bloed,
evenals het eigen ras en het eigen volk altijd
weer van mogelijke zonden zeer snel vrijspreekt,
daarentegen het vreemde ras, het vreemde
volk zonder eenige hoop zelfs op een recht-
vaardige beoordeeling geheel en al verdoemt."

„Met andere woorden — de „Mythus" kent niet
de werkelijkheid van de zonde, waarmede
alle menschelek bestaan geheel is doortrokken, en
wil daarom ook niets weten van de genade,
die in de vergeving der zonden de bron
van alle vernieuwing is. Zij heeft geen
flauw begrip van het wonder der uitverkiezing, die
Gods oordeel voltrekt, daar het de zonde verdoemt,
maar den zondaar tot een nieuw leven in het ge-
loof opvoert. Het zijn daarom de gedeelten in de
„Mythus", die het meest pijn doen en die een
Christen werkelijk slechts met een bloedend hart
kan lezen, in welke Rosenberg met een hard-
heid des harten en een wreedheid zon-
der weerga*) over alles den staf breekt, wat
voor het tribunaal van zijn uitverkiezing-door-het-
ras niet op een of andere wijze kan bestaan. Zelfs
de toon, waarop Rosenberg spreekt over het bui-
tensluiten en de uitwerping van hen, die naar
zijn meening niet slechts zwak en ziek zijn, maar
van het vreemde ras en het vijandige bloed, is zoo
door en door ijskoud, dat iemand, bij de gedachte
aan het gevaar van een volkomen vertwijfeling van
mensen, die door de wijze waarop de „Mythus"
hen van alle waarde berooft, tot in het diepst van
hun ziel gewond worden, een koude rilling over
den rug loopt."

„Het is iets verschrikkelijks, wan-
neer in de plaats van God een mensch
zich opwerpt tot rechter over zijn en
niet-zijn, over waarde en onwaarde,
over eeren en oneeren van een mensch, zoo-
wel als van een ras, terwijl hij daarbij
een maatstaf aanlegt, die hij zelf heeft
gekozen en tot het hoogste goed heeft
verheven."

„Hier openbaart zich het allergrootste gevaar,
dat de nieuwe religie van de „Mythus" op den
voorgond schuift, dat zij met het sterker worden
en het kweken van de liefde voor de eigen eer
niet alleen een trots opwekt, die geen grenzen kent,
maar ook een haat, die alle perken te buiten gaat,
en voor welks ijskouden adem ook zelfs ieder over-
blijfsel van liefde, hoe klein ook, moet verkillen."

Deze moedige, van groot geloof getuigende woor-
den hebben bij het licht van wat pas te Neuren-
berg is geschied, wel een zeer bijzondere betee-
kenis gekregen.

5) Deze spatieëring is van ons.

Resultaten? Zie hier: „Ik heb tot nu toe ca. 70
flesschen van Uw „Hartwig-Quelle" gedronken, en
gevoel me sindsdien, wat mijn zenuwen betreft,
veel sterker, ik zie er frisscher uit en mijn adem-
halingsorganen zijn ook krachtiger geworden. Ik
dank dit aan het water van de „Hartwig-Quelle".
Ik sta U toe, van dit schrijven gebruik te maken".
etc. Onderleekening: Arnold Feige, Chausseestraat
11, Berlin; datum 21 Mei 1927. Totdat... op een
gegeven dag bleek, dat de „Hartwig-Quelle" niets
anders was dan de prise d'eau der Berlijnsche
waterleiding!! Inderdaad stemde dan ook de an-
alyse volmaakt overeen met die van het Berlijnsche
leidingwater!*) Wat gebeurt hier dus? Arnold
Feige, woonachtig in Berlin, drinkt dus dagelijks
het Berlijnsche leidingwater en wordt niet „beter";
nu wordt datzelfde leidingwater in flesschen ge-
botteld en deze van een etiket met analyse voor-
zien en à 0.40 M. per stuk (het water werd ook
geroemd om zijn „Billigheit") verkocht en nu
worden zijn zenuwen gesterkt, enz. Dat leiding-
water werkte dus niet genezend, maar wel een
zekere suggestieve macht, die uitging van dat eti-
ketje en van die artikelen in het „Berliner Tage-
blatt". Er zijn nog zooveel goedgelovige, erg sug-
gestibele zielen, die nog denken, dat al wat ge-
drukt staat, waar is!

Hier maken we dus kennis met de suggestie als
een belangrijke factor in de therapie. Boven heb-
ben we over haar waarde en haar gevaren reeds
een en ander meegedeeld. Dat de suggestie ook
in Moetlingen een groote rol speelt is niet te ont-
kennen; en ditzelfde geldt ook voor Lourdes e.a.
Trouweus, als we maar, zonder meer, moesten
aanvaarden, wat Moetlingen van zichzelf zegt, en
wat Lourdes e.a. van zichzelf getuigen, dan zou
dezelfde God door Maria in Lourdes heenwijzen
naar de Roomsche Kerk en door „Jesus der Sieger"
of Zijn Heiligen Geest, in Moetlingen naar het
Protestantsche Christendom. Gevoelt, dit zou
absurd zijn. En ook daardoor worden we al ge-
dwongen Moetlingen eens met een kritisch oog te
beziën, zij het dan in weerwil van het eerste ge-
bod uit de reddingsark.

„In het bijzonder zijn er talrijke neurotici en
neurasthenici, die daar hulp gevonden hebben"
zegt Joh. Schlatter.¹²⁾ Nu zijn dit juist twee cate-
goriën van patiënten, die zeer gevoelig zijn voor
suggesties, het zijn mensen, die vaak bang zijn,

We hopen dat velen van het volledige „Antwoord
van het Evangelie", dat zooveel schoons bevat,
willen kennismaken.

A.

B. I. B.

Oliver Cromwell. 1)

I.

Cromwell en Engeland aan den vooravond der Revolutie.

In het leven van personen zoowel als in dat van
volkeren zijn er tijden, waarin de polsslag der ge-
beurtenissen eensklaps sneller gaat kloppen. De
rustige en gelijmatige gang der ontwikkeling maakt
dan plaats voor onrust en verwarring. Oude, be-
proefde instellingen storten in elkaar, wat tegen
de eeuwen bestand leek wordt in één dag omver-
geworpen, alle zekerheden schijnen wankel te
worden. Terwijl aan den eenen kant het oude met
hand en tand verdedigd wordt, maken zich aan de
andere zijde nieuwe denkbeelden van de gemeede-
ren meester. Profeten en kwakzalvers staan op,
die nieuwe wegen aanwijzen naar het geluk, en er
ontstaat een overgangstoestand, waarin met koorts-
achte haast de meest onverwachte en ingrijpende
gebeurtenissen elkander opvolgen.

Zulke tijden, wanneer in smarten een nieuwe
orde van zaken geboren wordt, zijn zwaar en moei-
lijk, maar ook vruchtbaar. Alles komt in den smelt-
kroes, maar het goud wordt gezuiverd. Naast crisis-
wee staat altijd crisiswinst.

Dat de naam van Oliver Cromwell tot in onze
dagen een bekende klank heeft behouden, is te
danken aan het feit, dat ook hij geleefd heeft in
een tijd van crisis.

Groote mannen, zegt men, vinden altijd wel ge-
legenheid om zich te doen gelden. Maar zonder
den toestand, geschapen door de Fransche Revolu-
tie, is een loopbaan als die van Napoleon on-
denkbaar. Aanleg en omstandigheden moeten
samenwerken om uit een mensch alles te halen
wat er in zit.

Wat zou er van Cromwell geworden zijn, indien
hij geleefd had in een tijd van evenwicht en rust?
Het stellen van dergelijke vragen is doorgaans een
ijdele bezigheid. Zelfs de stoutste fantasie is niet in
staat zich in te denken, hoe de wereld er zou
hebben uitgezien, wanneer, naar de bekende ver-
onderstelling, de neus van Cleopatra een tikje kor-
ter zou zijn geweest.

1) Vrijwel ongewijzigde tekst van een radio-lezing, voor de
N.C.R.V. gehouden.

dat ze een organisch lijden zullen hebben, maar
het niet hebben. Ze hebben nerveuze maagbezwa-
ren of nerveuze hartbezwaren. Ze worden heen
en weer geslingerd, al naar de buitenwereld op
hen inwerkt. Komt er iemand, die zegt: „Kerel,
wat zie jij er ellendig uit, scheelt er weer wat
aan?", wis en zeker, dat zoo iemand 's avonds
maagpijn heeft, of „gejaagd" is op zijn borst; en
omgekeerd, zegt eens iemand, die den patiënt in
eenigen tijd niet gezien heeft: „Maar wat ziet U er
een stuk beter uit", even wis en zeker, dat de
patiënt dien dag een kwartier langer wandelen
kan, zonder moe te worden, en 's avonds een of
twee boterhammen meer eet! Van de werking dezer
suggestie en levens van het onvoldoende en daar-
door gevaarlijke ervan, als ze onoordeelkundig
wordt toegepast, zien we een duidelijk voorbeeld
bij den ouden Blumhardt. „Eenmaal op Paschen",
zoo verhaalt zijn biograaf Zündel, „kwam van ver
een longzieke jonge man in het meest kinderlijk
vertrouwen naar Moetlingen, om hier gedurende
de feestdagen gezond te worden. Zijn dokter had
hem opgegeven. Vreemd stak de holle toonloze
stem, tegen zijn levendig, dikwijls opgewekt ka-
rakter af."*) Als we dit verhaal lezen, dringt
zich sterk aan ons op de diagnose: longtuberculose.
Nu moeten we natuurlijk voorzichtig zijn; de ge-
gevens zijn spaarzaam, een eigen onderzoek kun-
nen we niet meer instellen. Het verhaal dateert
n.l. uit ca. 1845, en pas in 1881 heeft Robert Koch
de tuberkelbacil ontdekt en kon de diagnose met
meer zekerheid gesteld worden. Zoover zijn we
dus hier nog niet. Het betreft hier echter een
jonge man met zieke longen en toonloze stem, die
blijkbaar lang ziek was en waar de dokter een
slechten afloop vermoedde. Dan is toch wel het
eerste, waar we nu aan denken: longtbc., mis-
schien gecombineerd met een reeds beginnende
keeltbc. Wat gebeurt nu? Deze man kwam in
kinderlijk vertrouwen, m.a.w. dus zeer vatbaar
voor suggesties. Hij hoort nu een preek van Blum-
hardt, gaat dan met hem mee naar zijn spreekuur
en voelde zich direct gezond! Zijn ziekte scheen
hij vergeten te zijn! Thuis gekomen is hij toen
zijn „voor zijn gezondheid schadelijk beroep" weer
uit gaan oefenen. En nu het eigenaardige: even
verder staat vermeld, dat hij na ongeveer twee
jaar stierf! Met groote waarschijnlijkheid, gesteund
door onze hedendaagsche ervaring kunnen we dit

We kunnen alleen zooveel met zekerheid zeggen,
dat eerst de Engelsche Revolutie van het midden
der 17e eeuw aan Cromwell de gelegenheid heeft
geboden om te toonen wat hij waard was. Want
toen die revolutie uitbrak was onze man de veertig
al gepasseerd, en er was op dat oogenblik niet de
minste reden om te vermoeden, dat deze heere-
boer van het Engelsche platteland zich weldra
zou ontpoppen als een der grootste staatslieden en
legeraanvoerders van zijn tijd.

Cromwell is geboren in 1599, het laatste jaar van
de eeuw der Hervorming. Van zijn jeugd is ons
niet zoo heel veel met zekerheid bekend. Wat men
later daarover verteld heeft, is een mengsel van
waarheid en verbeelding. En het verhaal, hoe
hem als knaap een geestverschijning openbaarde,
dat hij eenmaal de grootste man van zijn eeuw zou
zijn, lijkt bedenkelijk veel op een profetie van
achter af.

Cromwells vader stamde uit een geslacht van
landedelieden. Hij stierf vroeg, waarna zijn vrouw
en zijn zoon tezamen het landbouwbedrijf voort-
zetten.

Belangrijker plaats dan zijn vader heeft in Crom-
wells leven zijn moeder vervuld. Zij was een
vrome, eenvoudige en karaktervaste vrouw. Haar
dood, enkele jaren vóór den zijne, is voor Crom-
well een zeer zwaar verlies geweest, want deze
man, die een monster in menschengedaante is
gescholden, bemijde zijn moeder met een kinder-
lijk-teedere liefde.

Van beslissende betekenis voor Cromwells latere
ontwikkeling is geweest, dat hij opgroeide in een
omgeving van Puriteinen. Wanneer wij tegen-
woordig de uitdrukking „puriteinsch" hooren, den-
ken we daarbij in de eerste plaats aan soberheid
van levenswandel en vermindering van wereldsche
genoegeens. Voor het Engeland van Cromwells
dagen beteekent „puriteinsch" óók dat, maar het
beteekent tevens veel méér. Dat Cromwell bekend
staat als een Puritein bij uitstek, duidt evenzeer
op zijn religieuze en politieke denkbeelden, als op
zijn levenswandel.

Om dit duidelijk te maken, moet ik trachten
met een enkel woord uw herinnering op te fris-
schen aan de Engelsche toestanden van de eerste
helft der 17e eeuw. In 1625 was Jacobus I opge-
volgd door zijn zoon Karel I, ook bij ons, Neder-
landers, welbekend, minder nog misschien als
schoonvader van Prins Willem II, dan als peet-
vader van een sigarenmerk. De regeering van deze
beide vorsten is gekenmerkt door het streven,
om de rechten van de kroon zooveel mogelijk uit
te breiden, dus door wat men later genoemd heeft:
het streven naar vorstelijk absolutisme. Vooral
Karel I is een heel eind die richting uitgegaan.
Doch vanzelf raakte hij daardoor in botsing met
de volksvertegenwoordiging. Het geld immers is
altijd de zenuw van de politiek geweest. Karels
politiek kostte veel geld, en om belastingen te

geval nu als volgt, volkomen natuurlijk recon-
strueeren: deze suggestibele jonge man komt onder
invloed van een sterk suggestieve persoonlijkheid
als de oude Blumhardt was, en hij voelt zijn
klachten niet meer: hij waant zich genezen. Hij
voelt dus ook niet meer de noodzakelijkheid van
rusthouden, maar vat zijn schadelijk beroep weer
op. De tbc. is echter niet genezen en op de be-
kende, sluipende wijze zet de ziekte haar leven-
verwoestende arbeid voort, en na twee jaar sleept
zij dezen jongen man ten grave! Vreemd verloop?
Och neen, in dezen tijd met zijn werkloosheid,
waarin diverse patiënten soms niet meer die ver-
zorging kunnen krijgen, die zij eigenlijk moesten
hebben, zien wij dit verloop weer maar al te veel!
Deze suggestie, in ander therapeutisch verband,
niet kwaad, integendeel goed, heeft hier dien jon-
gen man mogelijk nog wel het leven gekost (al
moet toegegeven, dat hier de vooruitzichten toch
al niet mooi waren). Van den kant van dengene,
die behandelt, is zooiets niet anders te bestempe-
len dan als „mishandeling", van den kant van den
patiënt is het eerste deel een „schijn-genezing".
„Een pijl des Almachtigen"? deze prediking van
Blumhardt, zooals Zündel ons wil doen gelooven?
Geen sprake van. De „pijlen des Almachtigen"
geven geen schijn-genezingen!

L.

P. JASPERSE.

52) Wilma: Blumhardt en het tegenwoordige Moetlin-
gen, pg. 61.

53) id., pg. 69.

54) K. Wirth: Im Anbruch einer neuen Zeit, pg. 11.

55) Ds W. A. Plug: Moetlingen, pg. 17.

56) Wilma: Blumhardt en 't tegenw. Moetlingen, pg. 51.

57) K. Wirth: Im Anbruch einer neuen Zeit, pg. 33.

58) B. Jansa: Das heutige Möttlingen, pg. 37.

59) id., pg. 37.

60) Drs A. B. W. M. Kok: Op den Uitkijk, Jaarg. 11,
No. 11.

61) Ds W. A. Plug: Moetlingen, pg. 11.

62) id., pg. 11.

63) Vertaling van Wilma.

64) Ernst Geiger: Geloofsgenezingen, pg. 5.

65) K. Wirth: Im Anbruch einer neuen Zeit, pg. 20.

66) id., pg. 12.

67) Wilma: Jesus leeft, pg. 15.

68) K. Wirth: Im Anbruch einer neuen Zeit, pg. 21.

69) id., pg. 22.

70) Rudolf Olden: Das Wunderbare, pg. 195 e.v.

71) Joh. Schlatter: Moetlingen n. s. Bed. f. d. Kirche,
pg. 27.

72) F. Zündel: Johann Christoph Blumhardt, pg. 184 e.v.